

De leerplansectie Latijn van de VCN heeft de verslagen van de correctiebijeenkomsten in Amsterdam, Delft, Den Bosch en Zwolle met elkaar vergeleken en publiceert op basis van de aldaar gevoerde discussies het onderstaande correctieadvies.

Bij het opstellen van dit advies hebben alleen *vakinhoudelijke* argumenten een rol gespeeld.

Opmerking vooraf: dit correctieadvies vervangt het correctievoorschrift van het College voor Toetsen en Examins niet. Het officiële correctievoorschrift van het CvTE dient te allen tijde te worden gevolgd. Dit correctieadvies biedt alleen houvast bij de correctie van open vragen en de vertaling. Het is vooral bedoeld voor punten waarbij interpretatieverschillen van het correctievoorschrift tot onduidelijkheid kunnen leiden of om de reikwijdte van de opmerking in het correctievoorschrift 'of woorden van overeenkomstige strekking' te illustreren.

Algemene opmerkingen:

- Een kennelijke verschrijving hoeft het antwoord niet fout te maken. Hierbij denken we aan overschrijffouten bij citaten en het onjuist spellen van namen.
- Bij de beoordeling van afwijkende citaten geldt algemene regel 2.3.3.
- Bij de correctie van een kolon geldt dat alle punten verloren gaan als de strekking van de vertaling heel anders wordt. Zie vakspecifieke regel 3.3.
- Tijdfouten zorgen voor aftrek van één scorepunt, tenzij anders vermeld in het correctievoorschrift of in het geval dat vakspecifieke regel 3.3 van toepassing is. Op grond van vakspecifieke regel 1 en algemeen regel 6 moet een zelfde tijdfout steeds opnieuw worden aangerekend.

Vraag 1

De verwondering van Calvisius wordt verwoord door **Quemadmodum** t/m **potuisti**. Deze vraag kan op twee manieren gelezen worden. Lezing 1: waarom kun je *in de stad* (in het algemeen) rustig werken. Het CV (correctievoorschrift) werkt deze lezing verder uit. Lezing 2: waarom kun je in de stad *tijdens de spelen* rustig werken.

Advies: reken (volgens lezing 2) niet fout een antwoord waarbij een koppeling wordt gelegd tussen drukte in de stad en de spelen.

Vraag 3

In het CV zijn de elementen 'snelheid' en 'kunst/vaardigheid' belangrijker dan de elementen 'paarden' en 'menners'. Voorts is het verschil tussen 'ruiters' en 'menners' een kwestie van Nederlands.

Advies: reken niet fout antwoorden waarbij 'ruiters' i.p.v. 'menners' staat.

Vraag 4a

De exacte gang van zaken bij de wagenrennen (bijv. gokken en het winnen van de race) is ons niet volledig bekend. Tevens gaat de vraag over de mening van *Plinius* getuige de woorden 'volgens Plinius'. In het Latijn wordt alleen over **pannus** (lap, het shirt) en de kleur gesproken. Het gaat erom dat de fans niet letten op de kwaliteit van menners en paarden, maar alleen op hun favoriete kleur.

Advies: reken fout antwoorden waarbij ingegaan wordt op het winnende team of het gokken.

Vraag 4b

De vraagstelling kan op twee manieren geïnterpreteerd worden. Als ‘in de geschetste situatie’ geïnterpreteerd wordt als nieuwe informatie, dan moet deze ook uitgewerkt worden in het antwoord; conform het CV. Wanneer ‘in de geschetste situatie’ geïnterpreteerd wordt als bekende informatie, omdat het in de inleider staat (r 9-10), volstaat het om alleen **relinquere** uit te leggen. Formeel wijst ‘leg uit’ naar de eerste interpretatie en niet naar de tweede, maar dat vereist een grote leesvaardigheid van de leerlingen.

Advies: reken niet fout de antwoorden ‘in de steek laten’ en ‘overlopen’.

Vraag 5b

De hele vraag suggereert een tegenstelling tussen **homines** in regel 6 en regel 12 (zoals het CV laat zien). In dat geval staat **homines** regel 6 voor de mannen en dus **homines** regel 12 voor (bepaalde mensen uit) het publiek.

Je kunt het **homines** in regel 12 ook zien als een oppositie met **vulgus** regel 11. In dat geval gaat het over twee groepen in het publiek zodat de toevoeging ‘in het publiek’ in het antwoord overbodig is geworden.

Advies: reken niet fout antwoorden waarbij ingegaan wordt op die bepaalde mensen, zoals bijv. ‘serieuze mensen’ zonder de toevoeging ‘publiek’.

Vraag 7b

Het woord **frigida** betekent o.a. ‘onbeduidend’ of ‘onbenullig’ en is derhalve als synoniem van **inani** op te vatten.

Advies: reken niet fout het antwoord (in re inani) frigida (assidua).

De toevoeging **tam insatiabiliter desiderare** maakt het antwoord niet fout.

Advies: reken niet fout de toevoeging tam insatiabiliter desiderare aan het antwoord.

Vraag 10

Fructus is hier op te vatten als ‘genot’ of ‘plezier’. Cicero omschrijft dat **fructus** met **matutina tempora lectiunculis consumpseris**. Dit kan weer gegeven worden met ‘lectuur/lezen’ (conform CV). Het onderscheid tussen hoge en lage literatuur is bij deze vraag van ondergeschikt belang.

Advies: reken niet fout antwoorden als ‘literatuur’ en ‘studeren’.

Er is een verband tussen 10a en 10c. Dit zou tot de conclusie kunnen leiden dat op grond van algemene regel 5 de fout bij 10a niet opnieuw bij 10c zou moeten worden aangerekend. In de algemene regel is echter sprake van een *identieke* fout die bij herhaling voorkomt. In dit geval gaat het om *verschillende* fouten die betrekking hebben op *verschillende* aspecten van *dezelfde* tekst.

Advies: beoordeel de a- en c-vraag op zichzelf.

Vraag 11

Antwoorden die ingaan op de tegenstelling tussen ‘zelf kiezen’ en ‘dwang’ hebben niet per se betrekking op de kwaliteit van de spelen.

*Advies: reken fout antwoorden die op deze tegenstelling ingaan, al dan niet met een verwijzing naar **autem**.*

Vraag 14

Hoewel in de inleider van de vraag de term ‘vergelijkbaar’ aanstuurt op antwoorden die ingaan op de overeenkomst tussen beide tegenstellingen, is de opdracht bij a en b om in eigen woorden

de betreffende tegenstelling te formuleren. Dit sluit uit dat het alleen om de overeenkomstige elementen gaat.

*Advies: reken bij 14b fout antwoorden die het element **polito homini** weggelaten.*

Vraag 15a

De toevoeging **quin etiam** maakt het antwoord niet fout.

*Advies: reken niet fout antwoorden waarbij **quin etiam** is toegevoegd.*

Vraag 16

In de vraag wordt om een verklaring van het verschil gevraagd. Dat is iets anders dan een beschrijving van het verschil. Omdat in de vraag de zin is toegevoegd ‘ga in op beide beschrijvingen’, is het voorstelbaar dat een leerling het verklaren van het verschil opvat als het beschrijven van het verschil

Advies: reken niet fout antwoorden waarin geen verklaring voor het verschil wordt gegeven, maar waar alleen het verschil beschreven wordt.

Vraag 19

De toevoeging **usquequaque** t/m **vixerimus** maakt het antwoord niet fout.

*Advies: reken niet fout antwoorden waarbij **usquequaque** t/m **vixerimus** is toegevoegd.*

Vraag 21

Leerlingen vinden het moeilijk om onderscheid te maken tussen het begrip naamval en functie van een naamval in de zin.

*Advies: reken niet fout antwoorden als **vinculis** is een ablativus en in het Nederlands (is ‘overeenkomsten’ vertaald als) een nominativus.*

Kolon 25

Het woordenboek geeft bij **Formianum** alleen een cursieve verklaring hetgeen zou kunnen suggereren dat de leerling het woord onvertaald mag laten. Vergelijk het ervoor staande **Formiae**. De aantekening negeren leidt hier niet tot een foute interpretatie.

Advies: reken niet fout de vertaling ‘Formianum’. (vgl. vakspecifieke regel 3.4)

Kolon 31

Samenvatting van de discussie over de boordeling van de vertaling ‘brief’ in het CV.

Hoewel de schoolboeken bij het woord **littera** een onderscheid maken tussen het ev. ‘letter’ en het mv. ‘brief’, is het een algemeen gegeven dat elk plurale tantum een ev en een mv kan aangeven. Verder blijkt uit de tekst in regel 2 dat het om een reeks van dagen gaat en dus om een reeks van brieven. Daarnaast wijst het imperfectum **indicabant** in deze context op herhaling.

Kolon 35

Het woord **futurum** kan afgeleid zijn van het bijv. nw. **futurus**. De vertaling hiervan luidt ‘toekomstig/aanstaande’, wat in het Nederlands vervangen kan worden door ‘in de toekomst’.

Advies: reken niet fout de vertaling ‘in de toekomst’.

Kolon 41

Relatieve bijzinnen beginnend met het woord ‘die’ worden meestal zo opgevat dat dat ‘die’ fungeert als onderwerp. Wanneer in het Latijn het relativum niet het onderwerp is, is het voor de vertaling vaak duidelijker om de constructie van actief om te zetten naar passief. In dit geval

kan door deze omzetting ook nog eens de woordvolgorde gehandhaafd blijven en komen (daardoor) topic en focus beter tot hun recht.

Advies: reken niet fout de vertaling 'die door mij bevolen is meteen naar mij terug te keren'.

Kolon 42

Het woord **aliquam** is in het woordenboek als apart lemma te vinden en betekent dan 'tamelijk'. Hoewel de woordplaatsing voor deze vertaling wat vreemd is, levert het geen onzin op.

Advies: reken niet fout de vertaling 'tamelijk'

Kolon 43

De enkelvoudige vertaling van **opinionum** als 'mening' is op te vatten als een collectief enkelvoud.

Advies: reken niet fout de vertaling 'mening'.

De woordgroep **epistulam plenam actorum** kan vertaald worden als 'een volle brief met gebeurtenissen'. In die vertaling geeft de leerling voldoende blijk van inzicht in het feit dat de genitivus **actorum** bij **plenam** hoort. Dit geldt *mutatis mutandis* ook voor de genitivus **opinionum**.

Advies: reken niet fout de vertaling 'een volle brief met gebeurtenissen', maar reken fout 'een volle brief van gebeurtenissen'.

Kolon 46

Het vertalen van **nos esse** als a.c.i. is grammaticaal niet onmogelijk en levert geen andere interpretatie op. Het lijkt erop als deze weergave ingegeven wordt door het vertalen van **volumus** met 'ik wil'.

Advies: reken niet fout de vertaling 'wij willen/ik wil dat wij zijn/blijven'.

Kolon 47

Met **eo** duidt Cicero zijn eigen landgoed in Formiae aan. In het Nederlands kan (vanuit het perspectief van Cicero gezien) naar die specifieke plek ook verwezen worden met het woord 'hierheen'.

Advies: reken niet fout de vertaling hierheen. (vgl. vakspecifieke regel 3.4).